FORVALTNINGSPLAN FOR
SULA FYRSTASJON

FRØYA KOMMUNE • SØR-TRØNDELAG FYLKE

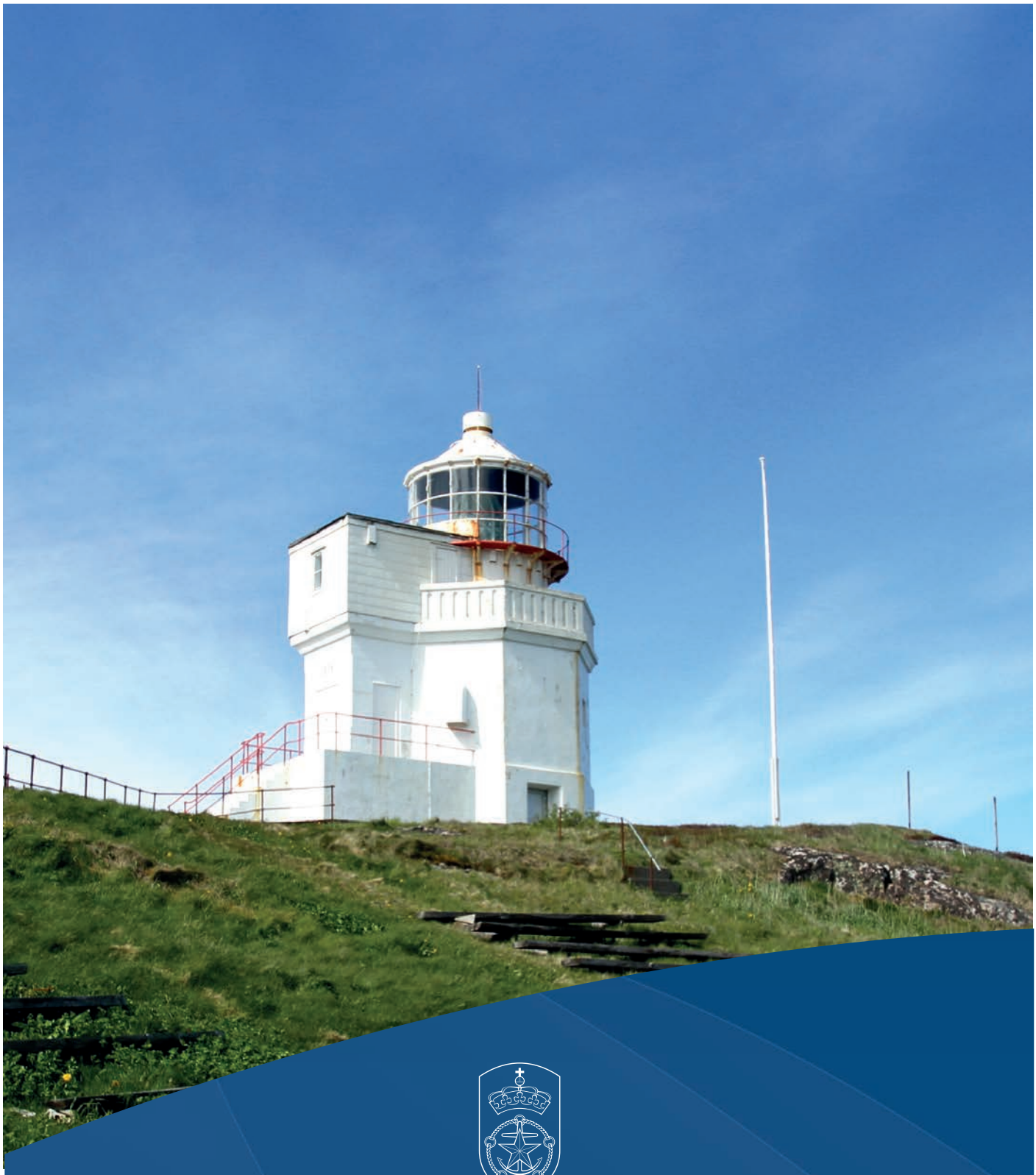

KYSTVERKET

INNHOLD

GENERELL DEL

Kystverkets fyrstasjoner....3
Innledning 3
Fredningsprosessen....3
Fredning av bygningene....3
Fredning av området som helhet....3
Hensynet til den tekniske driften av fyrstasjonen 3
Vernemyndighet....3
Kravet om forvaltningsplan....3
Hensikten med forvaltningsplanen 3
Ny bruk – på fyrenes premisser....4
Vern gjennom bruk – viktigheten av gode leietakere 4
Forholdet mellom fredningsvedtaket og forvaltningsplanen 5
Formidling 5
Generelle retningslinjer for tiltak på fyrstasjonene....5
Krav til dokumentasjon av endringer og større vedlikeholdsarbeider....6
Krav til håndverkere 6
Vedlikeholdshåndbok....6

Noen generelle punkter om antikvarisk bygningsvern og vedlikehold....6
Grunnholdninger til vern 6
Råd for vedlikehold og istandsetting - grunnprinsipper: 6
Vedlikehold – definisjon og faglige prinsipper....6
Større vedlikeholdsarbeider og endringer 7
Tilbakeføring 7

SPESIELL DEL

Sula fyrstasjon....8
Kart og situasjonskart 9
Kart over det fredete området....10
Kart over eiendommen(e) på gamle Sula fyrstasjon 11
Faktaopplysninger om Sula fyrstasjon....12-13

Bygningspresentasjon
Fyrtårnet 14
Plantegninger av fyrtårnet 15

Det fredete området 19

Vedlegg 1: Oversikt over Kystverkets fyrstasjoner....20
Vedlegg 2: Fredningsvedtak for Sula fyrstasjon. 21
Vedlegg 3: Tilstandsoversikt Sula fyrstasjon. 33
Vedlegg 4: Tilstandsanalyse av Sula fyrstasjon
Fyrtårnet **34**

Forsidefoto og samtlige foto i den spesielle delen: Kystverket 2.6.2015

GENERELL DEL

Tranøy fyrstasjon på Hamarøy, Nordland. Foto: Kystverket.

Kystverkets fyrstasjoner

Innledning

Fyrstasjonene forteller om en spesiell og svært viktig del av norsk historie. Satsingen på utbyggingen av fyrvesenet er en av de største i den norske stats historie, og utbyggingen av fyrstasjonene har bidratt til å utvikle Norge til den sjøfartsnasjon vi har vært og fremdeles er. Fyrstasjonene er også omfattet av en stor og stadig økende interesse, og ikke minst har de ofte en sterkt identitetsskapende funksjon for lokalbefolkningen. De fleste fyrstasjoner er monumenter i kystlandskapet, og Kystverket er som eier forpliktet til å forvalte disse kulturminnene med respekt for dem som har vært med på å bygge opp den maritime infrastrukturen vi i dag forvalter, og med omtanke for dem som kommer etter oss.

Fredningsprosessen

På bakgrunn av ”Nasjonal verneplan for fyrstasjoner”, som kom i 1997, fattet Riksantikvaren i tiden frem til 2001 vedtak om fredning etter kulturminneloven av 83 fyrstasjoner. Av disse er i dag 68 helt eller delvis fremdeles i Kystverkets eie (se oversikten i vedlegg 1). I 2001 besluttet Stortinget at de siste 31 bemannede fyrstasjonene skulle avbemannes, og denne prosessen ble avsluttet i 2006. Gjennom tidene er mange fyrstasjoner solgt, men i St.prp. nr. 29 (2006 – 2007) ble den da pågående avhendingsprosessen stoppet, og det ble bestemt at Kystverket skulle eie fyrstasjonene (med unntak for mulig overføring til Direktoratet for naturforvaltning). Samtidig ble det bestemt at Kystverket skulle stå for utleie slik at fyrstasjonene kunne gjøres tilgjengelige for allmennheten. Dette innebærer at ”vern gjennom bruk” vil være et viktig prinsipp for etatens forvaltning av fyrstasjonene.

Fredning av bygningene

Bygningene på fyrstasjonen er fredet i henhold til § 15 i kulturminneloven. Dette innebærer at det ikke er tillatt å rive bygningene eller deler av disse, eksteriøret må ikke bygges om, heller ikke interiøret der dette er særskilt nevnt. Planløsningen kan ikke endres, og det kan ikke skiftes ut bygningselementer eller materialer. Alt vedlikehold og istandsetting skal utføres med tradisjonelle materialer og metoder tilpasset bygningenes egenart og opprinnelige bygningstekniske løsninger.

Fredning av området som helhet

Området rundt bygningene er fredet i henhold til § 19 i kulturminneloven. Hensikten er å bevare anleggets virkning i landskapet, og sørge for at anleggets karakter blir bevart. Innenfor det fredete området må det ikke settes i verk tiltak eller bruksendring som kan forandre områdets karakter eller på annen måte motvirke formålet med fredningen. Eldre strukturer som gjerder, rekkverk, jordkjellere, tekniske installasjoner osv skal ikke fjernes eller endres uten at det har vært nødvendig kontakt med vernemyndighetene. Det er viktig å bevare stedets egenart, og dette gir også en sentral premiss for hvordan det kan legges til rette for ny bruk av fyreiendommene.

Hensynet til den tekniske driften av fyrstasjonen

I fredningsvedtakene står det at fredningen ikke skal være til hinder for den tekniske driften av fyrstasjonen. Dette betyr imidlertid ikke at Kystverket uten videre kan fjerne eller gjøre endringer på teknisk utstyr, selv om dette er sikkerhetsmessig begrunnet. Andre formuleringer i de forskjellige fredningsvedtakene gjør også at det kan være nyanser i hva som er tillatt og hva som er søknadspliktig. Generelt er det best å gå ut ifra at alle tiltak er søknadspliktig, spesielt i selve fyret, som er interiørfredet. Det er viktig at regionen har en god dialog med vernemyndighetene i en tidlig fase, ikke minst fordi etaten da kan få veiledning slik at planlagte tiltak kan bli gjennomført på en måte som også best mulig ivaretar hensynet til kulturminnet.

Vernemyndighet

Ansvaret for den konkrete oppfølgingen og forvaltningen av fredningsvedtakene for de enkelte fyrstasjoner er delegert fra Riksantikvaren som nasjonal vernemyndighet til fylkeskommunenes regionale kulturminneforvaltning. Det er følgelig fylkeskommunen som skal behandle søknader om dispensasjon ved tiltak som krever slik tillatelse, og det er den aktuelle region i Kystverket som kan sende søknad om dispensasjon.

Kravet om forvaltningsplan

I henhold til kgl. res. av 1. september 2006 skal det utarbeides forvaltningsplan for alle fredede eiendommer i statens eie. I forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer er det bestemt at forvaltningsplanene skal forelegges Riksantikvaren, som skal sikre at innholdet ivaretar formålet med fredningen.

Hensikten med forvaltningsplanen

Forvaltningsplanen skal både gi kunnskap om viktige generelle prinsipper for forvaltningen av fyrstasjonene som fredede kulturminner, og gi forståelse for det helhetlige miljøet og det særpreget som karakteriserer den enkelte fyreiendommen, og som skal ivaretas i vernesammenheng.

Hensikten er å sørge for et best mulig utgangspunkt for å stille de rette spørsmålene og finne de rette løsningene når det gjelder vedlikehold, bruk og utvikling av den aktuelle fyrstasjonen.

Forvaltningsplanen består av en generell del, som er felles for alle fyrstasjonene, og en spesiell del, som omhandler den enkelte fyrstasjon.

Forvaltningsplanens spesielle del vil inneholde:

- Relevante eiendomsdata
- Presentasjon av fyreiendommen som helhet, de enkelte bygninger, anlegg og tekniske installasjoner, og området.
- Vurdering av utviklingsmuligheter for fyrstasjonen som helhet samt for de enkelte bygninger
- Eventuelle spesielle forhold for den aktuelle fyrstasjon
- Bygnings- og konstruksjonsdokumentasjon (foto og tegninger)
- Tilstandsanalyse, eventuelt med konkrete forslag til tiltak
- Historisk dokumentasjon
- Fredningsvedtaket

Når det gjelder historisk dokumentasjon, vil ikke den kunne være uttømmende i forvaltningsplanen for den enkelte fyrstasjon. Det er derfor viktig at man ved planlegging av konkrete tiltak, som tilbakeføring eller formidling, går aktivt inn for å finne ytterligere informasjon. Her vil Senter for eiendom og kultur og Kystverkmusea kunne bistå regionene og leietakerne.

Senter for eiendom og kultur har ansvaret for koordineringen av etatens arbeid med forvaltningsplaner. Utarbeidelsen av de konkrete forvaltningsplanene for de enkelte fyrstasjonene gjøres i nært samarbeid mellom regionene og Senter for eiendom og kultur.

Ny bruk – på fyrenes premisser

Ny bruk gjør det ofte ønskelig og noen ganger nødvendig med endringer av bygninger og tilrettelegging på området. Det er viktig å bruke tid på å vurdere hvordan slike tiltak kan gjøres så skånsomt som mulig, og uten at fyreiendommens egenart blir skadelidende. En liten endring ett sted kan virke harmløs, og det samme kan en annen et annet sted, og en tredje… men summen av disse delene kan bli en dårlig helhet som gir en lite harmonisk utvikling av stedet. Forvaltningsplanen skal bidra til at det blir lettere å ha helheten for øye når mulige endringer vurderes. I gjennomgangen av fyreiendommen som helhet og de enkelte bygninger blir det konkretisert forhold som det vil være viktig å ta hensyn til ved planlegging av større vedlikeholdsarbeider og endringer, og det indikeres mulige bruksområder og utviklingspotensiale som Kystverket mener vil ivareta stedets egenart. Enkelte steder er det naturlig å gi klare føringer om hvor det vil være aktuelt å vurdere tilbakeføring, og eventuelt til hvilken epoke.

Fra Store Torungen. Foto: Kystverket.

Det lar seg oftest gjøre å finne gode løsninger som forener vern med ny bruk, selv om løsningene kan bli annerledes enn det man først så for seg. Å finne slike løsninger krever grundighet, vilje og kompetanse i både planlegging og gjennomføring av arbeidene. Felles samtaler mellom Kystverket som eier, leietaker som bruker, kommunen som forvalter av plan- og bygningsloven og fylkeskommunen som forvalter av fredningsvedtaket, vil ofte være vel anvendt tid – og ikke minst hvis diskusjonene kan finne sted nettopp på fyrstasjonen. Stedet er i høyeste grad part i saken, og kan ofte gi føringer gjennom sin tilstedeværelse!

Vern gjennom bruk – viktigheten av gode leietakere

Kystverket er avhengig av et samarbeid med leietakere som er interessert i å bidra til å ta vare på den viktige kulturarven som fyrstasjonene representerer. Etaten vil i liten grad selv kunne benytte den bygningsmassen som er på fyrstasjonene utover de bygningene som er direkte knyttet til den tekniske driften av navigasjonsinstallasjonen, slik som maskinhus og fyrtårn. Vern gjennom bruk forutsetter et aktørsamarbeid, der gjerne også lokale og regionale myndigheter er engasjert, enten som leietakere, eller som aktive premissleverandører og bidragsytere i utviklingen av stedet.

Kystverket benytter en standard leieavtale ved utleie av fyrstasjoner, også for de som ikke er fredet. Avtalen har følgende generelle formål og forutsetninger:

- Uavhengig av om eiendommen er helt eller delvis fredet, skal eiendommen bevares og sikres som kulturminne, og eiendommens egenart skal bevares.

- Leietaker skal ivareta og videreutvikle allmennhetens adgang til fyreiendommen. Leietakers aktivitet på stedet må tilpasses allmennhetens intereser slik at den ikke kommer i konflikt med disse interessene.
- Leietaker forplikter seg til å holde utleier løpende orientert om planene for utviklingen og bruken av leieobjektet.
- Utleier vil bidra med rådgivning ved videre vedlikehold og istandssetting av leieobjektet. Utleier vil løpende vurdere mulighetene for å bidra til vedlikehold og/eller oppgradering av leieobjektet ut fra de til enhver tid gitte budsjettrammer.
- Leietaker må ikke bruke, eller tillate at andre bruker, leieobjektet til bolig.
- Leietaker forplikter seg til å legge særlig vekt på miljøvern i forhold til bruk og vedlikehold av leieobjektet.

I tillegg skal det formuleres egne punkter som uttrykker formål og forutsetninger for leieforholdet ved den enkelte fyrstasjon. En slik formålsparagraf i en leieavtale understreker nødvendigheten av et nært samarbeid og tett kommunikasjon mellom Kystverket og leietakerne – dette er ikke et vanlig leieforhold, men gjelder samarbeid om et kulturminne!

Avtalen omtaler også samarbeidet om vedlikeholdsarbeidet på fyrstasjonen. Det er Kystverket som i siste instans er ansvarlig for å sette opp arbeidsprogram for det enkelte år og gi nødvendige føringer for hva som skal gjøres og på hvilken måte. Bortsett fra ved kritiske hendelser, slik som ved stormskader, skal ikke leietaker utføre noen tiltak på eiendommen uten at dette er godkjent av eier. Det er også eier som er ansvarlig for at alle nødvendige tillatelser er innhentet fra vernemyndighetene.

Kjeungskjæret fyrstasjon, Sør-Trøndelag. Foto: Kystverket.

Forholdet mellom fredningsvedtaket og forvaltningsplanen

Fredningsvedtaket er styrende for forvaltningen av fyreiendommen, og er rettslig bindende. Forvaltningsplanen er ikke rettslig bindende, men uttrykker Kystverkets vurdering av hva som vil være en naturlig presisering og konkretisering av fredningsvedtaket, og etatens oppfatning av hvordan den fredede eiendommen bør utvikles. Konkrete tiltak kan ikke gjennomføres uten at vernemyndighetene har fattet vedtak om at de kan iverksettes. Det er Kystverket i den enkelte region som søker vernemyndighetene i det aktuelle fylke om tillatelse til tiltak.

Formidling med nytt elementsystem i betong. Foto: Kystverket.

Formidling

Fyrstasjonene er nasjonale kulturminner som skal dokumentere en viktig del av vår maritime kulturarv og Kystverkets historiske innsats for å trygge ferdselen til sjøs. Samtidig er det et mål med fredningen at kunnskap om disse kulturminnene og deres historiske kontekst skal kunne formidles til allmennheten. Det er derfor viktig at all ny bruk bidrar til kunnskapsformidling og opplevelse av historien. Kystverket vil i samarbeid med Kystverkmusea (ved Lindesnes fyrmuseum) lage retningslinjer for utarbeidelse av formidingsplaner for de enkelte fyrstasjonene, i et samspill mellom etaten, etatsmuseene og leietakerne. Det er videre utarbeidet en skiltmal for de fredede fyrstasjonene, for å gi etatens formidling av egen kulturhistorie et helhetlig, nasjonalt preg. Denne skiltmalen vil være styrende for hvordan utendørs informasjon og skilting utformes på de fredede fyrstasjonene. All utendørs informasjon skal godkjennes av Kystverket på forhånd.

Generelle retningslinjer for tiltak på fyrstasjonene

På alle de fredete bygningene skal eksteriøret bevares mest mulig uendret. Enkelte bygninger er svært autentiske, mens andre er sterkt endret og modernisert. Ulike typer tiltak, som tilbakeføring og utskifting av bygningsdeler, vil derfor bli vurdert ulikt fra bygning til bygning.

Interiørene har for de aller fleste av fyrstasjonene ikke et like sterkt formelt vern som eksteriøret – unntaket er selve fyrtårnene, som er interiørfredet. For de øvrige bygningene er planløsning og konstruksjoner normalt omfattet av de enkelte fredningsvedtakene. Imidlertid bør en ved interiørmessige oppgraderinger og endringer legge vekt på å bevare størst mulig autentisitet med tanke på den historie fyrstasjonen skal formidle. Denne intensjonen må samtidig avveies i forhold til behovet for nødvendig bruksmessig oppgradering.

Krav til dokumentasjon av endringer og større vedlikeholdsarbeider

Alle endringer og større vedlikeholdsarbeider på en fredet bygning eller et fredet område skal dokumenteres. En søknad om tillatelse inneholder et minimum av beskrivelse av tiltaket, men dette er ikke tilstrekkelig dokumentasjon. Det vil bli gitt nærmere retningslinjer for hvordan nødvendig dokumentasjon skal utføres og arkiveres.

Krav til håndverkere

Generelt må håndverkere som arbeider på fredete bygninger, ha nødvendig kunnskap og erfaring fra antikvarisk arbeid. Det er viktig å ha den rette holdningen til dette arbeidet, beherske aktuelle teknikker, og å ha faglig grunnlag for å kunne ta riktige valg når det gjelder materialer og metode.

I noen tilfeller vil det være nødvendig med spesialkompetanse for at resultatet skal bli tilfredsstillende. Dette kan være ved restaurering av vinduer, dokumentasjonsarbeid, blanding av maling etter historisk resept, konserveringsarbeider mm. Når vernemyndigheten gir tillatelse til endringer, kan det settes vilkår om at utførende håndverkere har antikvarfaglig kompetanse.

Geitungen fyrstasjon, Rogaland. Foto: Kystverket.

Vedlikeholdshåndbok

Det er behov for å sammenfatte retningslinjer for vedlikehold av fyrstasjonene, både de fredede og de ikke fredede, i en egen vedlikeholdshåndbok, og Kystverket er nå i ferd med å utarbeide en slik veileder. Denne prosessen vil også innebære nær kontakt med ulike vernemyndigheter, for å finne frem til løsninger som i størst mulig grad kan være felles for etatens fredede bygninger. I og med at søknad om dispensasjon avgjøres av den enkelte fylkeskommune, kan tolkning av og praksis i oppfølging av fredningsvedtakene variere noe fra fylke til fylke. En vedlikeholdshåndbok bør kunne bidra til å harmonisere praksis ut fra et nasjonalt perspektiv, selv om den naturligvis ikke vil kunne erstatte kravene til saksbehandling i den enkelte sak.

Noen generelle punkter om antikvarisk bygningsvern

Grunnholdninger til vern

Kulturminner er en viktig del av vår samlete kulturarv. Bygningene dokumenterer tidligere tiders samfunnsforhold, levekår, liv og gjøremål, byggeskikk og håndverksteknikker.
Gamle bygninger er ikke-fornybare ressurser, og de er primærkilder til kunnskap om fortida. Alle andre nedtegnelser, fotografier og registreringer innebærer grader av fortolkning. Bygningene er derfor en unik kilde til kunnskap og et umistelig grunnlag for framtidig forskning, enten det gjelder levekår, byggeteknikk, dekordetaljer eller lignende. Ved framtidig bruk og modernisering er det viktig at vi i minst mulig grad reduserer bygningenes verdi som historisk kilde. Som hovedregel skal man være svært varsom med å fjerne elementer i en fredet bygning – alle de historiske epokene som har nedfelt seg i det fysiske bygningsmiljøet, forteller en historie om bygningens og stedets utvikling. I noen tilfeller kan man imidlertid bli nødt til å prioritere mellom ulike faser. Unntaksvis kan det også vært aktuelt å tilbakeføre en bygning til en dokumentert tidligere tilstand.

Råd for vedlikehold og istandsetting - grunnprinsipper innen bygningsvernet

De viktigste grunnprinsippene er:

- Mest mulig av alle deler av bygningen skal bevares. Derfor må inngrepene ved vedlikehold og utbedring være så små som mulig.
- Det er bedre å vedlikeholde framfor å reparere, og det er bedre å reparere framfor å skifte ut.
- Det må brukes tradisjonelle materialer og metoder, både ved vedlikehold og eventuell utskifting.
- Skjulte deler av bygningen (konstruksjoner) er like viktige å ta vare på som synlige (overflater).
- Hvis man må endre, er det bedre å føye noe til enn å fjerne originale eller gamle deler. Det beste bygningshistoriske ”arkivet” er bygningen selv.
- Gamle ombygginger og endringer av en bygning er ofte viktige å bevare. De kan fortelle om bygningens livshistorie gjennom skiftende stilretninger og bruk.
- Når noe fjernes eller endres, skal aktuell dokumentasjon bli nedtegnet og arkivert. I spesielle tilfeller sikres dokumentasjonen ved lagring av den fjernete bygningsdelen (nærmere retningslinjer vil bli utarbeidet for dette).
- Endringer skal om mulig være reversible. Når behovene endrer seg, kan de nye elementene fjernes og bygningen kan framstå slik den var før endringen.

Vedlikehold – definisjon og faglige prinsipper

Hovedregelen er at løpende vedlikehold utføres uten at vernemyndighetene trekkes inn, mens man må søke tillatelse for endringer. Grensen mellom vedlikehold og endring kan være vanskelig å definere, og ulike aktører kan ha ulik oppfatning av begrepene. Kulturminnevernets definisjon av vedlikehold er snever, i den hensikt å ivareta kulturhistoriske verdier.

Mange eiere har i beste mening utført ”vedlikeholds-arbeid” på en slik måte at vernemyndighetene vurderer dette som endring/inngrep, som i verste fall er skadelig for kulturminnet. Dette kan for eksempel være bruk av for tett maling, som med-fører av-skalling og råteskader, eller utskifting av opprinne-lige bygningsdeler som burde blitt istandsatt av en kyndig restaureringshåndverker. Vedlikeholdet av en fredet bygning er underlagt kulturminneforvalt-ningens overvåkning. Det kan oppstå usikkerhet om hva man kan utføre uten å spørre, og når man må søke om tillatelse.

Hovedprinsippet for vedlikehold av gamle bygninger er å bevare mest mulig av de gamle bygningsdelene og å hindre skader. Dette gjelder både synlige og skjulte konstruksjoner og elementer. Vedlikeholdet skal om mulig skje på samme måte som da huset ble bygget, med samme teknikk, utførelse og materialbruk. I praksis vil dette noen ganger bety merarbeid, andre ganger krever det bare omtanke og kompetanse.

Homlungen fyrstasjon, Østfold. Foto: Kystverket.

Ved å bevare de gamle bygningsdelene og overflatene beholder bygningen sin autentisitet, og dermed sin vitenskapelige kildeverdi og opplevelsesverdi. En kopi kan aldri fullt ut erstatte de opprinnelige bygningsdelene. Selv om kopien er nøyaktig likt utført, er minst to dimensjoner gått tapt:

1. Aldersverdien: Spor av ”tidens tann” er borte. Vi kan ikke lenger berøre de samme materialene som våre forgjengere.

2. Sannhetsgehalten: Hvordan kan våre etterkommere vite at kopien er nøyaktig utført?

Kan de stole på at historien og byggeteknikken som formidles, er identisk med den opprinnelige?

Større vedlikeholdsarbeider og endringer

Det må søkes om tillatelse for større vedlikeholds-arbeider, større reparasjoner og endringer i en fredet bygning. Som oftest blir det gitt tillatelse når endringene er små og tiltaket er nødvendig for fortsatt bruk. Kulturminneforvaltningens oppgave er å passe på at det ikke blir gjort så mange endringer i årenes løp at det til slutt er lite igjen av det opprinnelige huset.

Eksempler på større vedlikeholds-/ istandsettingsarbeider som krever tillatelse:

- endring av utvendig malingtype/farge, fjerning av eldre malinglag, overmaling av dekor og lignende
- vedlikehold av utvendig kledning som innebærer et betydelig omfang utskifting av råteskadet virke
- restaurering av vinduer der det er råteskader som innebærer betydelig innspunsing av nytt virke og forbedring/endring av tekniske løsninger

Eksempler på andre endringer som krever tillatelse:

- utskifting av bygningselementer, som utvendig panel, vinduer og ytterdører
- tildekking eller fjerning av eksisterende utvendige overflater
- oppsetting eller riving av innvendige lettvegger
- installering av våtrom eller kjøkken
- etablering av infrastruktur, rørføringer, ventiler etc.
- fasadeendringer
- oppføring av tilbygg
- tilbakeføring til tidligere dokumenterbar tilstand

Et overordnet prinsipp er at alle endringer om mulig skal gjøres reversible, slik at de i framtida kan la seg tilbakeføre. Endringer og tilføyelser skal kunne fjernes uten at bygningen blir forringet. I praksis kan dette eksempelvis innebære at nye skillevegger festes slik at de lett kan fjernes uten å sette merkbare spor.

Tilbakeføring

Når vernemyndighetene skal vurdere forslag til endringer, vil de ta hensyn til hvilken periode – eventuelt flere perioder – i bygningens historie som fredningen søker å bevare. Hvis det er foretatt endringer i nyere tid, kan det i noen få tilfeller være aktuelt å tilbakeføre bygningen til et tidligere eller opprinnelig utseende. Dette kan gjelde et helt eksteriør, deler av bygningen, enkelte rom eller mindre bygningsdeler og detaljer. Følgende premisser og forutsetninger bør ligge til grunn for at en tilbakeføring skal kunne vurderes:

- Det foreligger sikker, god og tilstrekkelig dokumentasjon (tegninger, fotografier eller lignende) av den opprinnelige situasjonen.
- Tilbakeføring basert på gjetting kan normalt ikke godtas.
- De nyere tilføyelsene som fjernes eller tildekkes, har relativt lav/underordnet verdi.
- Kulturminnet er ikke for sterkt endret. Hus som har fått ny takform, hovedvolum eller lignende bør bevares slik de er. Tilbakeføring av vindustyper og kledning på en bygning med intakt hovedform, kan derimot være aktuelt.

SULA
FYRSTASJON
SPESIELL DEL

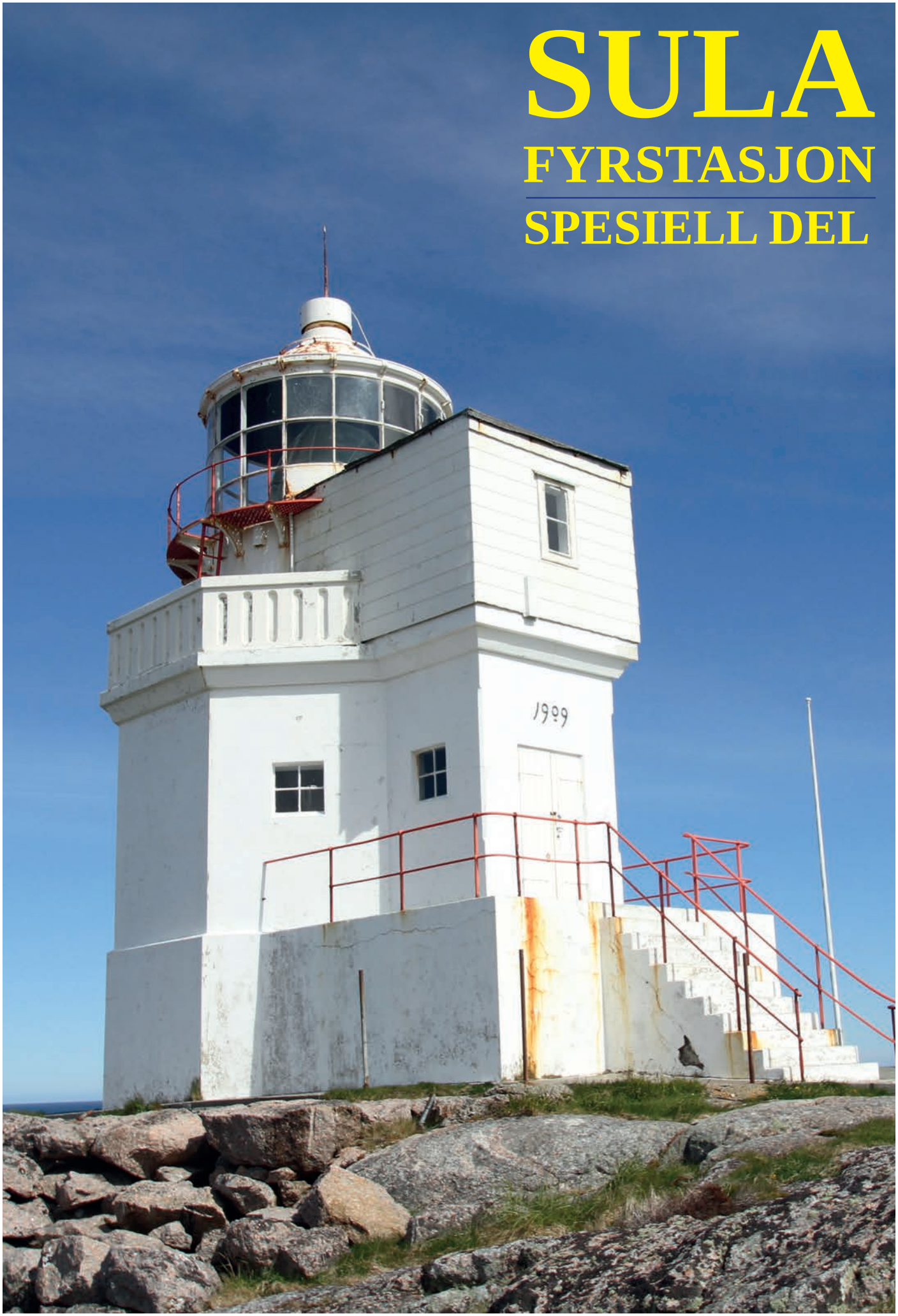

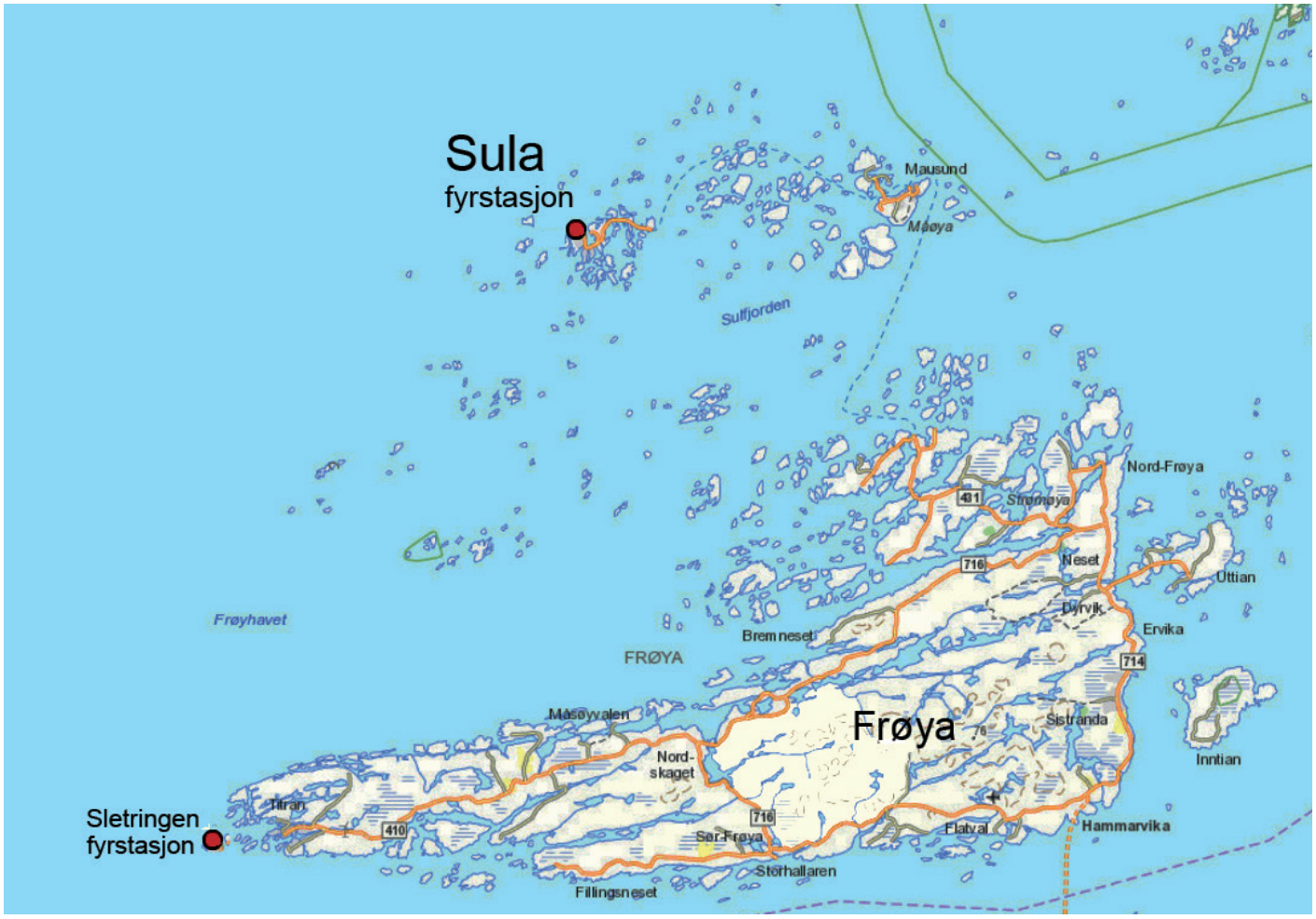

Kart

Situasjonskart

Hentet fra fredningsvedtaket.
Tegning: Sven Poulsson.

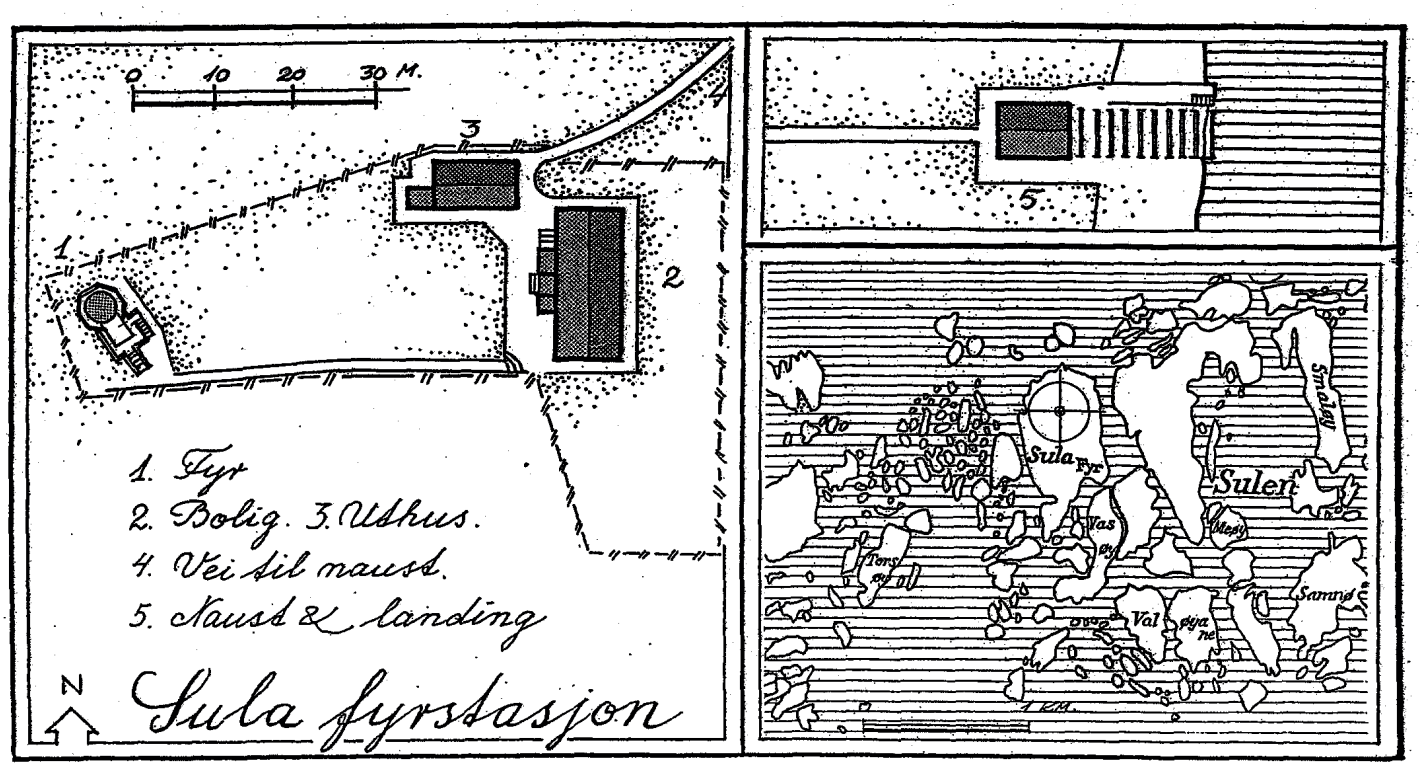

Kart over fredningsområdet ved Sula fyrstasjon:

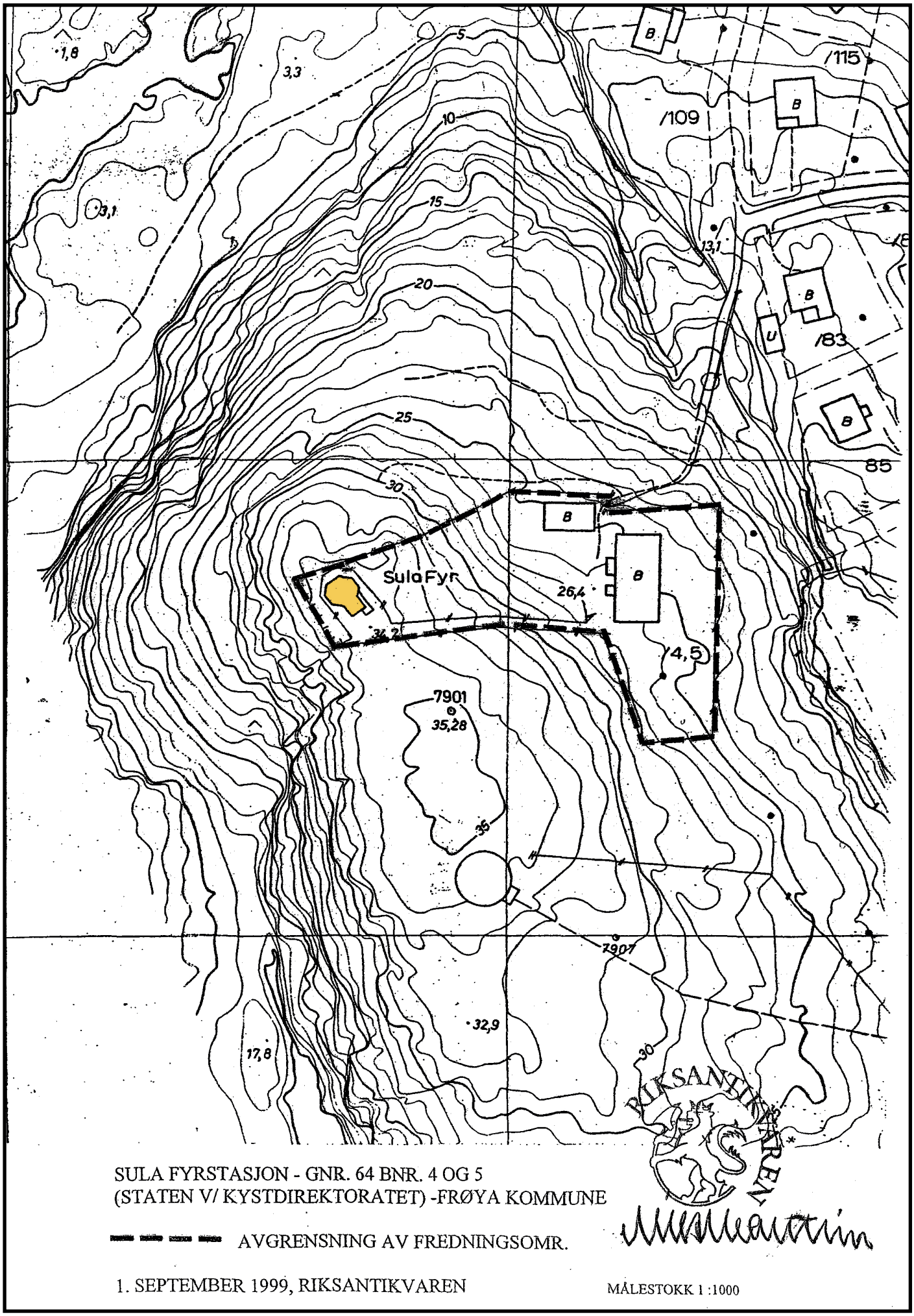

Kart over fyrstasjonens eiendommer

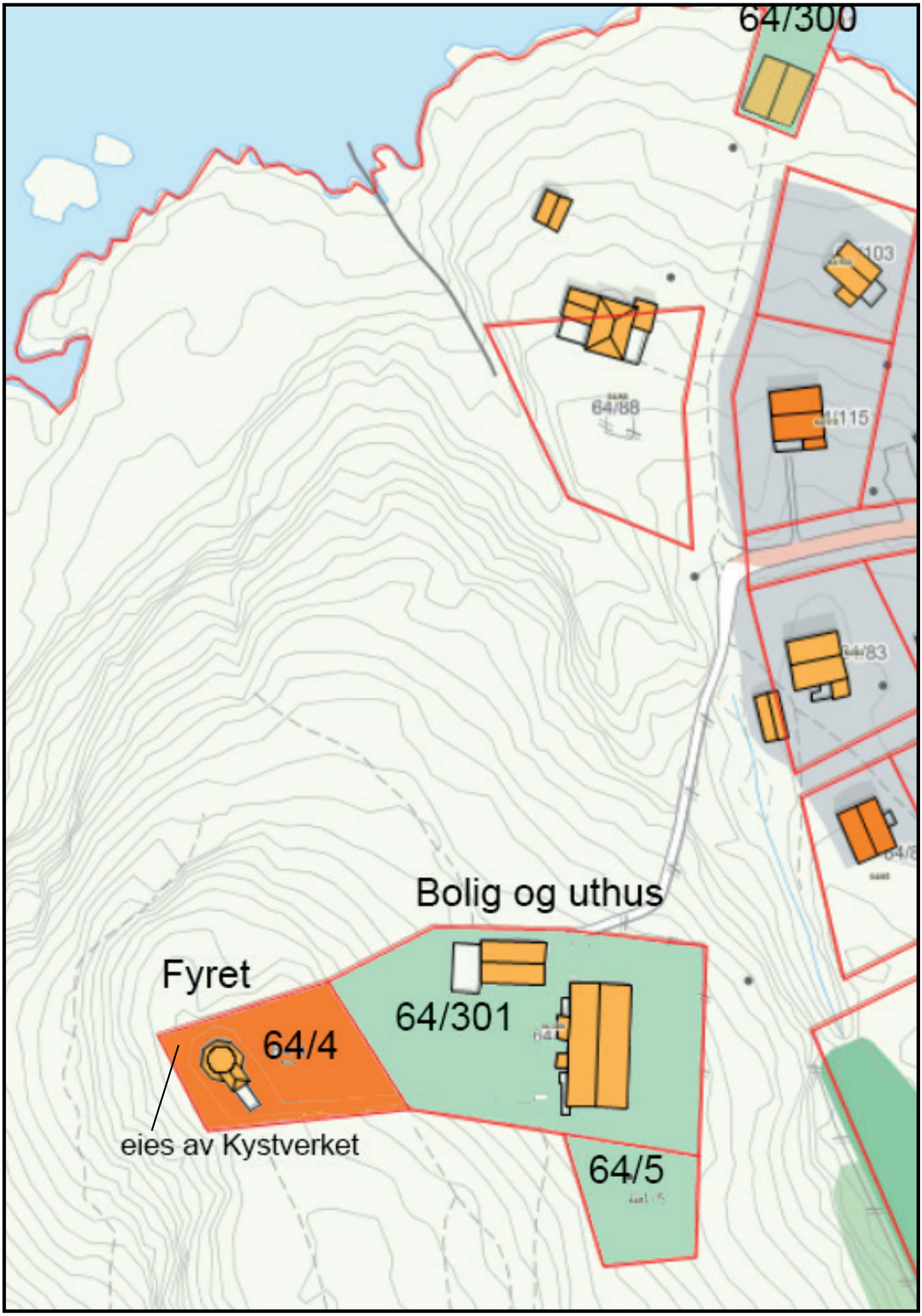

Faktaopplysninger om Sula fyrstasjon

Eiendomsinformasjon			
Opprettet		1909	
Fylke	Sør-Trøndelag	Region	Kystverket Midt-Norge
Kommune		1620 Frøya kommune	
Fyrlistenummer		465000	
Dato for fredningsvedtak		7. juli 2000	
Andre vernebestemmelser		Ingen andre vernebestemmelser.	
Eiendom (kommunenr., gårdsnr., bruksnr.)		1620 / 64 / 4	
Nummer i Askeladden	87472	Grunneier	Kystverket. Bolig og uthus (eiendom 64/300) og naust (64/301) solgt til Stiftelsen Sula fyr i 2005.
Utleie:		Fyret er fra sommeren 2015 åpent for omvisning ved medlemmer av Stiftelsen Sula fyr.	

Oversikt over registrerte bygninger og konstruksjoner

Byggnr. i fredn. vedtaket	Bygnings-type	Bygg-status	GAB-nr.	Nummer i Aske-ladden	Verneklasse / §	Omfanget av fredningen
1	Fyrtårn	Intakt	183345567	87472-1	Klasse 1, kultur-minneloven § 15	Fredningen gjelder bygning-ens eksteriør og interiør.
	Det fredete området				Klasse 1, kml § 19	Fredningen omfatter videre et område rundt fyrstasjonen i henhold til lov om kultur-minner §19. Fredning-sområdet omfatter merket område som fyrstasjonen ligger på. Fredningsområdet og de fredete bygningene er avmerket på vedlagte kart, datert 1. sept. 1999, og påført Riksantikvarens stempel, se forrige side.

Litt om fyrstasjonens historikk	Sulas fyrhistorie går tilbake til 1791. Da begynte brødrene Kock å bygge det første fyrtårnet, på oppdrag av staten. Fyret ble åpnet i 1793, men det var ikke plassert fyrgryte i tårnet. I 1802 var tårnet til nedfall. Et nytt fyrtårn ble bygget i 1804, men heller ikke dette hadde lys. Derimot var her vide trapper og et arrangement for montering av mulig fyrgryte. Sula fyrstasjon ble opprettet i 1909 som et kystfyr. Fyret er plassert på det høyeste punktet på øya slik at det fungerte som et dagmerke. Ole Martin Mork var arbeidsformann ved byggingen av fyret. Fire år tidligere hadde Mork og arbeidslaget hans satt opp Svinøy fyr, som har samme stil som Sula. På toppen av det lave murtårnet er det installert et 2. ordens lynblinkapparat fra Barbier, Bénard & Turenne. Fyrbetjentboligen var bolig for fyrvokter og hans assistent med familier. Fyret ble elektrifisert i 1958, og i kjelleren til fyrboligen ble det installert et dieselaggregat som reserveløsning til strøm. I dag er dieselaggregatet (Lister 6 hk) plassert i fyrtårnet. Fyrstasjonen ble automatisert og avbemannet i 1974. Fyrboligen, uthus og naust er solgt til Stiftelsen Sula fyrs venner. Fyrboligen er tilgjengelig for utleie.
Vernestatus	Fyrstasjonen er fredet etter kulturminneloven §15 (bygninger) og §19 (området).
Fra Riksantikvarens fredning-begrunnelse	Stasjonen har bolig, uthus, naust og landing og ligger i nær sammenheng med fiskeværet Sula. Anlegget har fyrhistorisk verdi og klar miljøskapende verdi i området. Det er spesielt fyrstasjonens fyrhistoriske verdi Riksantikvaren legger vekt på når det gjelder fyrstasjonens verneverdi. Etter Riksantikvarens oppfatning er det nødvendig å frede det avsatte området for å oppnå hensikten med områdefredningen, nemlig å bevare virkningen av kulturminnene i miljøet.
Fyrstasjonens egenart, sårbarhet og tålegrense	Sula fyr er et kystfyr. Fyrtårnet utgjør en flott skulpturell form der det står på toppen av fjellet med sin hvite fremtoning. I bakkene ned mot boligen og uthuset er det lagt inn benker i terrenget for publikum. Stiftelsens utleie av boligen samt den øvrige drift med arrangementer og omvisninger virker godt tilrettelagt, og i en utstrekning som fyrområdet vel kan tåle.
Kystverkets føringer for ny bruk og videre utvikling	Det er i 2015 åpnet for omvisninger i fyrtårnet og på nedre galleri under ledelse av guider fra Stiftelsen Sula fyr. Det er ikke adgang til navigasjonsinstallasjonen eller øvre galleri.

Bygningspresentasjon: Fyrtårnet

Bygningens navn	Fyrtårn
Nummer i Askeladden	87472-1
GAB nr.	183345567
Byggnr. i fredn.vedtak	1
Byggeår	1909
Byggherre / Arkitekt	Fyrvesenet
Opprinnelig funksjon	Fyrtårn
Fredningsomfang	Eksteriør og interiør
Navigasjonsinstallasjon	Rundtlysende, roterende linse. Linse: 2.orden (Barbier, Bernard Turenne) med 3 blinkfaktorer på hver side. Kvikksølvflottør med luftpute Linse antakelig fra etableringen 1909. Lampeskifter: Rela-38 Lampe: Halogen 120V/1000W Q 1000 T20

Bygningsbeskrivelse	Fyrtårnet er et lavt, åttekantet betongtårn som er pusset og malt hvitt. Tårnet står på et høyt fundament. Mellom fundamentet og resten av tårnet er det en markert kant, hvor tårnet begynner et stykke innenfor fundamentkanten. Det store lyktehuset er bygget i støpejern og malt hvitt. Lyktehuset er omkranset av to gallerier, henholdsvis et åttekantet galleri på toppen av betongtårnet og et sirkelformet rundt lykten. Tårnet har en 2. ordens fransk lynblinklinse som er intakt.
Konstruksjon og materialbruk	1. Byggegrunn/drenering: Fjell 2. Fundament: Støpt betong 3. Grunnmur: Støpt betong 4. Utvendige trapper og ramper: Støpt betong 5. Gulv på grunn: Støpt betong 6. Yttervegger: Støpt betong 7. Ytterdører: Ramtredør, malt hvit utvendig. Aluminiumsdør i kjeller 8. Vinduer: Trevinduer med spross. Støpejernsvinduer i fyrlykta 9. Tak: Kjegleformet metall platetak 10. Taktekking: Kobberplater på vaktrom og jernplate på lykt 11. Takrenner og nedløp: Innstøpte nedløp fra galleri. Kopperrenne og -nedløp fra tak over vaktrom til nedre galleri 12. Beslag: Ingen 13. Takvinduer og luker: Ingen 14. Halvtak og skråtak: Ingen 15. Innervegger: Bindingsverk med trekledning 16. Etasjeskiller: Støpt betongdekke med innstøpte jerndragere 17. Innvendige trapper: Støpejern 18. Piper og ildsteder: Ingen 19. Luker og ventilasjon: Utvendige ventilhetter av plast og kobber
Endringshistorikk	Bygningen fremstår som autentisk. Rekkverket på nedre galleri ble malt mørkere rød i 2015 i hht vedlikeholdshåndboken. Aluminiumsdør i kjeller skiftet.
Retningslinjer for videre utvikling	Bygningen er i bruk av Kystverket til tjenstlig behov. Fra sommeren 2015 foretas det omvisninger i fyrtårnet etter avtale med Kystverket.
Spesielle forhold vedrørende vedlikehold	Vedlikeholdet skal utføres etter antikvariske prinsipper.

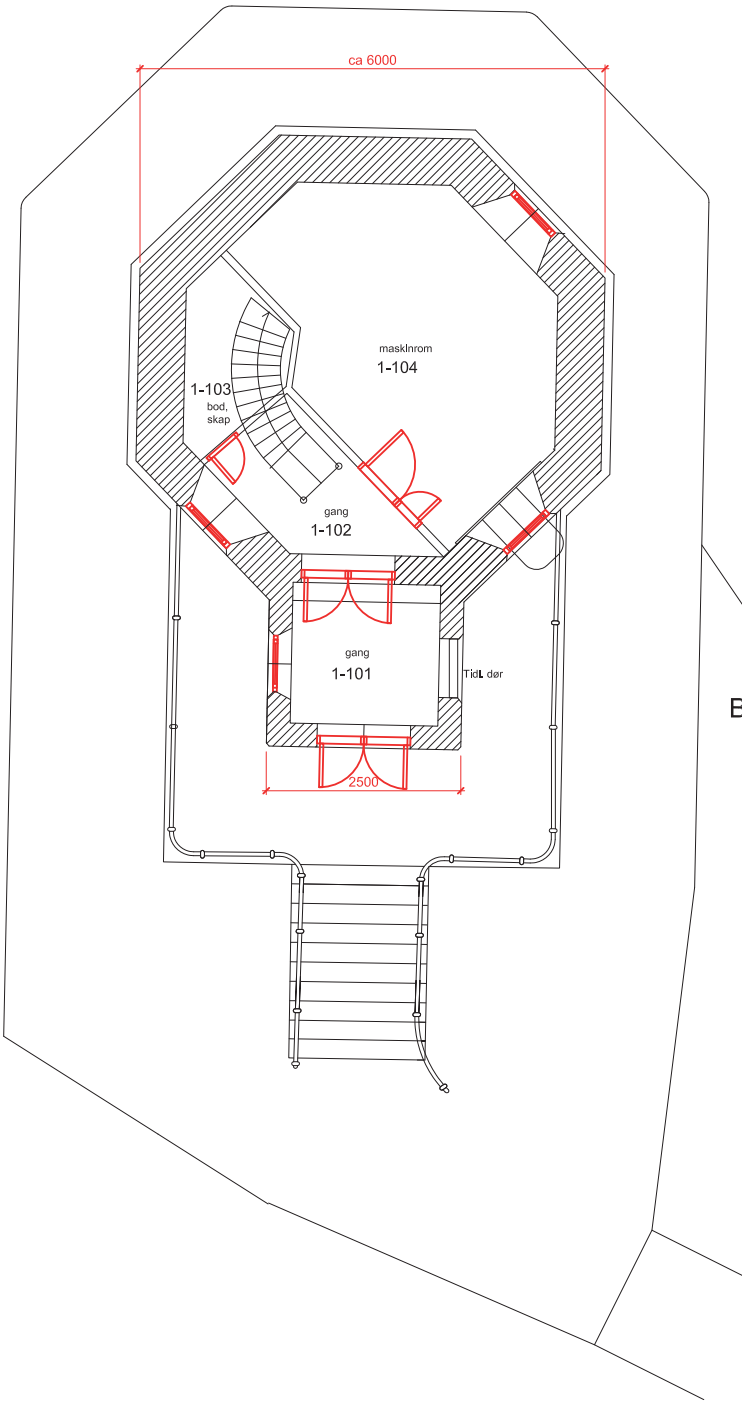

Planløsning av fyrtårnets 1. etasje

E

Planløsning av fyrtårnets 2. etasje

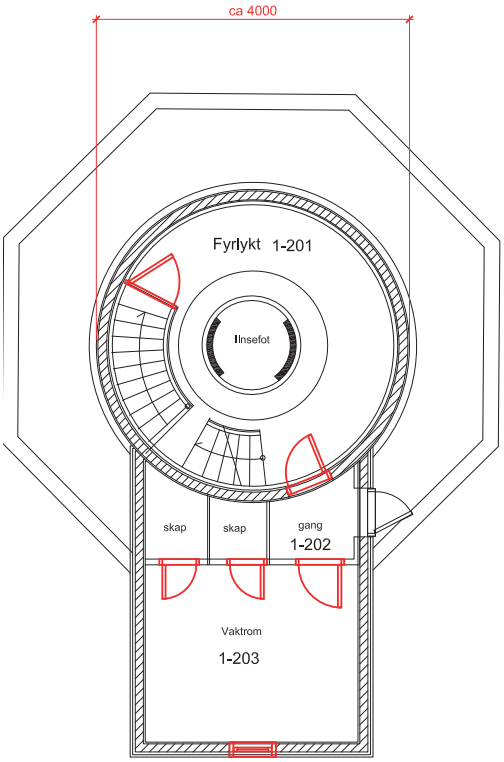

Over: Vei opp til fyrstasjonen med bolig, uthus og fyrtårn.

Over: Boligen og uthuset.

T.v.: Fasade mot syd-øst.

Under: Fyrlykta og øverste etasje

Under: Fasadehjørne mot øst

Under: Fasadehjørne mot syd.

Øverst: Yttervegg mot nord med ventilasjonshette og vindu.
Midt: Trappearrangement.
Under: Støpejernstrapp til 2. etasje

Over: Fasade mot nord-vest. *Under: Vindfang,*
Nederst: Maskinrommet.

Over: Etasje med vaktrom og sokkel til linse.

Over: Fundament for linse.

Over: Konsoller til gulv rundt linse.

Over: Lyktehuset.
Under: Vinduer og del av linse.

Over: Fra innside av linseapparat.
Under: Støpt rekkverk rundt galleriet.

Det fredete området

Fra Riksantikvarens fredningsvedtak:
Omfanget av fredningen: Fredningsvedtaket omfatter videre et område rundt fyrstasjonen i henhold til lov om kulturminner § 19. Fredningsområdet omfatter eiendommen på (opprinnelig) gnr. 64 bnr. 4 og 5, (senere br.nr. 4,5, 300 og 301). Fredningsområdet og de fredete bygningene er avmerket på vedlagte kart datert 1. september 1999 og påført Riksantikvarens stempel. Innenfor fredningsområdet er det foruten bygningene kulturminner som betong gangvei med rødmalte stangjernsrekkverk, gjerder, trapper og betongbelagt gårdstun.
Formålet med fredningen: Formålet med fredningen av Sula fyrstasjon er å bevare et kulturhistorisk og arkitektonisk verdifullt bygningsanlegg tilknyttet sjøfart, fyrvesen og kystkultur med fyrtårn og øvrige bygninger på fyrstasjonen og området rundt fyrstasjonen. Etter Riksantikvarens oppfatning er det nødvendig å frede det avsatte området for å oppnå hensikten med områdefredningen, nemlig å bevare virkningen av kulturminnene i miljøet.
Fredningsbestemmelser: Innenfor det fredete området må det ikke settes i verk tiltak eller bruksendring som kan forandre anleggets karakter eller på annen måte motvirke formålet med fredningen.
Kystverkets kommentarer: Kystverket eier nå bare en begrenset del av det fredete området, og for dette gjelder følgende:
Skjøtsel av området: Ved skjøtsel av uteområdet skal det tas utgangspunkt i nåværende, eventuelt tidligere situasjon. Eventuell ny beplantning skal ikke tilføre planter som ikke hørte hjemme på fyrstasjonen da den var bemannet.
Skilting: All utendørs skilting er søknadspliktig. Det skal legges opp til en nøktern og enhetlig bruk av skilting. Skiltingen skal være i tråd med Kystverkets retningslinjer for skilting, og hovedformålet er formidling av fyrstasjonens historie. Andre offentlige myndigheters skilting skal i størst mulig grad tilpasses Kystverkets skilting.

Vedlegg 1: Oversikt over Kystverkets fyrstasjoner.

28.06.2012

Region	Fredete fyrstasjoner	Bygninger	Ikke fredete fyrstasjoner	Bygninger	SUM
Sørøst	20	i Kystverkets eie	8	i Kystverkets eie	28
	Torbjørnskjær		Struten		
	Homlungen		Strømtangen Fredrikstad		
	Færder		Digerudgrunnen		
	Store Færder (ruin)		Steilene		
	Svenner		Tvistein		
	Stavernsodden		Langøytangen	delvis	
	Jomfruland		Songvår		
	Strømtangen Kragerø		Søre Katland		
	Stavseng				
	Lyngør				
	Ytre Møkkalasset				
	Store Torungen				
	Lille Torungen				
	Homborsund				
	Grønningen				
	Oksøy				
	Ryvingen				
	Hatholmen				
	Lindesnes				
	Lista				
Vest	12		11		23
	Eigerøy	delvis	Lille Prestskjær		
	Feistein		Viberodden		
	Kvitsøy		Flatholmen		
	Geitungen		Fjøløy		
	Utsira		Ryvarden	delvis	
	Røværsholmen		Holmengrå		
	Slåtterøy		Kvanhovden		
	Hellisøy		Hendanes		
	Utvær		Ulvesund		
	Geita		Skongenes		
	Ytterøyane		Kråkenes		
	Stabben				
Midt-Norge	19		16		35
	Runde		Svinøy		
	Grasøyane		Flåvær		
	Hogsteinen		Lepsøyrev		
	Alnes	delvis	Erkna		
	Ulla		Storholmen		
	Ona	delvis	Flatflesa		
	Kvitholmen		Bjørnsund		
	Grip		Hestskjær		
	Haugjegla		Stavenes		
	Sletringen		Tyrhaug		
	Sula	delvis	Skalmen		
	Vingleia		Terningen		
	Halten		Finnvær		
	Kjeungskjær		Asenvågøy		
	Kaura		Grinna		
	Buholmråsa		Gjeslingene		
	Kya				
	Nordøyan				
	Sklinna				
Nordland	10		8		18
	Bremstein		Ytterholmen		
	Åsvær		Træna		
	Myken		Kalsholmen		
	Landegode		Tennholmen		
	Måløy-Skarsholmen		Barøy		
	Tranøy		Moholmen		
	Skrova		Glåpen		
	Skomvær		Værøy		
	Anda				
	Andenes				
Troms og Finnmark	7		3		10
	Hekkingen		Torsvåg		
	Fugløykalven		Fruholmen		
	Slettnes		Helnes		
	Kjølnes				
	Makkaur				
	Vardø				
	Bøkfjord				Tils.
Totalt antall	68		46		114

SAKSBEHANDLER
førstekonsulent Liv Nygaard
DERES REF.

INNVALGSTELEFON
22 94 04 93
DERES DATO

TELEFAKS
22 94 04 07

VÅR REF.
99/01579-8 LBN
Ark. B-350

VÅR DATO
07 JULI 2000

Likelydende brev til:

- Kystdirektoratet
- Kystverket 3. distrikt
- Frøya kommune
- Sør-Trøndelag fylkeskommune

SULA FYRSTASJON - GNR. 64, BNR. 1, 4 OG 5
(STATEN V/ KYSTDIREKTORATET) - FRØYA KOMMUNE

VEDTAK OM FREDNING MED HJEMMEL I LOV OM KULTURMINNER §§ 15 OG 19, JFR.§ 22

Med hjemmel i lov om kulturminner av 9. juni 1978 nr. 50 §§ 15 og 19, jfr. § 22, fatter herved Riksantikvaren vedtak om fredning av Sula fyrstasjon gnr. 64 bnr. 1, 4 og 5.

Myndighet til å fatte vedtak om fredning er delegert fra Miljøverndepartementet til Riksantikvaren ved departementets vedtak av 30. juni 1989 med endringer fastsatt 23. desember 1992.

Omfanget av fredningen

Fredningsvedtaket omfatter fyrtårnet med fyrlykt og øvrige bygninger på fyrstasjonen i henhold til lov om kulturminner § 15:

1. Fyr
2. Bolig
3. Uthus
5. Naust

Tallene refererer seg til vedlagte kart fra «Norges fyr» (Bjørkhaug, Poulsson - Oslo 1986), vedlegg 2.

Fredningen gjelder fyrtårnets eksteriør og interiør, og de øvrige bygningenes eksteriør samt interiør med hensyn til opprinnelig hovedstruktur/romfordeling.

Fredningsvedtaket omfatter videre et område rundt fyrstasjonen i henhold til lov om kulturminner § 19. Fredningsområdet omfatter eiendommen på gnr. 64 bnr. 4 og 5

Riksantikvaren
Dronningens gate 13
Postboks 8196 Dep, 0034 Oslo
Telefon: 22 94 04 00 Telefaks: 22 94 04 04 E-post: riksantikvaren@ra.no

(Staten v/Kystdirektoratet). Fredningsområdet og de fredete bygningene er avmerket på vedlagte kart datert 1. september 1999 og påført Riksantikvarens stempel.

Formålet med fredningen

Formålet med fredningen av Sula fyrstasjon er å bevare et kulturhistorisk og arkitektonisk verdifullt bygningsanlegg tilknyttet sjøfart, fyrvesen og kystkultur med fyrtårn og øvrige bygninger på fyrstasjonen og området rundt fyrstasjonen.

Fredningsbestemmelser

De følgende fredningsbestemmelsene er fastsatt med hjemmel i lov om kulturminner §§ 15 og 19. Bestemmelsene gjelder i tillegg til kulturminnelovens bestemmelser om vedtaksfredete kulturminner fra nyere tid samt forskrift om faglig ansvarsfordeling.

1. Riving
Det er ikke tillatt å rive bygningene eller deler av disse.

2. Ombygging
a) Fyrtårn
Det er ikke tillatt å bygge om bygningens eksteriør eller interiør.

b) Øvrige bygninger
Det er ikke tillatt å bygge om bygningenes eksteriør eller interiør med hensyn til opprinnelig hovedstruktur/romfordeling.

3. Utskifting av materialer mm.
a) Fyrtårn
Utskifting av bygningselementer eller materialer, forandring av overflater eller annet arbeid utover vanlig vedlikehold i bygningens eksteriør eller interiør, er ikke tillatt.

b) Øvrige bygninger
Utskifting av bygningselementer eller materialer, forandring av overflater eller annet arbeid utover vanlig vedlikehold i bygningenes eksteriør, er ikke tillatt.

4. Tilbakeføring
Tilbakeføring til opprinnelig eller tidligere utseende kan tillates under forutsetning av at tiltaket kan gjøres på dokumentert grunnlag og etter godkjennelse av forvaltningsmyndighet.

5. Vedlikehold
Vedlikehold og istandsetting skal utføres med tradisjonelle materialer og metoder tilpasset bygningenes egenart og opprinnelige bygningstekniske løsninger.

6. Det fredete området
Innenfor det fredete området må det ikke settes i verk tiltak eller bruksendring som kan forandre anleggets karakter eller på annen måte motvirke formålet med fredningen.

7. Fredningen skal ikke være til hinder for den tekniske drift av fyrstasjonen.

Følger av fredningen

Når det gjelder behandling av fredete områder, bygninger og anlegg, vises det til bestemmelsene i lov om kulturminner §§ 15a-19 og 21 samt fredningsbestemmelsene over.

I henhold til Miljøverndepartementets vedtak om delegering av 30. juni 1989 med endringer av 23. desember 1992 er forvaltningen av fredete områder, bygninger og anlegg lagt til den enkelte fylkeskommune. Riksantikvaren er klageinstans for enkeltvedtak fattet av fylkeskommunen, jfr. forvaltningsloven § 28.

I henhold til lov om kulturminner §§ 15a og 19 kan departementet i særlige tilfelle gi dispensasjon fra fredningen for tiltak som ikke medfører vesentlige inngrep i det fredete kulturminnet eller området. Denne dispensasjonsmyndigheten er i henhold til forskrifter av 23. desember 1992 delegert til den enkelte fylkeskommune.

Fredningen medfører at det må søkes om tillatelse til å sette i verk alle typer bygningsmessige arbeider og utomhusarbeider utover vanlig vedlikehold innenfor det fredete området. Søknad om tillatelse skal sendes fylkeskommunen som avgjør om tiltaket kan iverksettes. Er det tvil om et tiltak er å anse som vanlig vedlikehold, skal fylkeskommunen kontaktes.

Det er eier som har ansvaret for det løpende vedlikehold av fredete bygninger, anlegg og områder.

Bakgrunn for fredningssaken

Fredningen av Sula fyrstasjon har sin bakgrunn i et samarbeid mellom Kystdirektoratet og Riksantikvaren om utarbeidelse av en plan for bevaring og bruk av fyrstasjonene i landet. På grunnlag av planen er det valgt ut et representativt utvalg av landets fyrstasjoner som skal vernes gjennom fredning.

Fyrstasjonene langs kysten er markante kulturminner som på en spesiell måte er med på å karakterisere Norge som kyst- og sjøfartsnasjon. Fyrstasjonene har både kulturhistorisk og arkitektonisk verdi; kulturhistorisk ved deres tilknytning til sjøfart, fyrvesen og kystkultur og arkitektonisk ved deres særegne form og plassering. Oppbyggingen og utviklingen av et landsomfattende fyrsystem med over 200 fyrstasjoner spredt langs hele kysten, er et av de mest omfattende prosjekter den norske stat har gjennomført.

I dag er fyrstasjonene utsatt for store forandringer med hensyn til bruk og drift. Dette har gjort det nødvendig å ta stilling til hvilke fyrstasjoner som skal bevares i sin nåværende form. Gjennom fredning vil Riksantikvaren legge antikvariske prinsipper og retningslinjer til grunn for den videre behandling og bruk av fyrstasjonene. Dessuten ønsker Riksantikvaren at fyrstasjonene skal ha fredningsstatus som kulturminner av nasjonal verdi og interesse.

Eiendomsforhold. Reguleringsmessig status

Staten v/Kystdirektoratet eier Sula fyrstasjon. Naustet ligger på eiendommen til Frøya kommune.

Sula fyrstasjon ligger i et område som kommunen ikke har avsatt til noe. Kommuneplanens arealdel som er under arbeid vil tidligst være ferdig på mot slutten av år 2000.

Sula fyrstasjon som kulturminne. Beskrivelse av anlegget

Sula fyrstasjon er del av "fyrkjeden" Sula, Vingleia, Finnvær og Halten fyrstasjon, beliggende ute i havet på Sør-Trøndelagskysten. Fyrstasjonen ble opprettet i 1909 og er et kystfyr. Sula fyrstasjon har en spesiell forhistorie, med to oppførte fyrtårn fra 1793 og 1804, før det nåværende tårnet ble satt opp i 1909. Nåværende tårn skal være bygget om lag der de andre tårnene sto, som er det høyeste punktet på øya Store Sula, tronende over fiskeværet.

Fyrtårnet (1) er et lavt, åttekantet betongtårn som er pusset og malt hvitt. Tårnet står på et høyt fundament. Mellom fundamentet og resten av tårnet er det en markert kant, hvor tårnet begynner et stykke innenfor fundamentkanten. Det store lyktehuset er bygget i støpejern og malt hvitt. Lyktehuset er omkranset av to gallerier, henholdsvis et åttekantet galleri på toppen av betongtårnet og et sirkelformet rundt lykten. Tårnet har en 2. ordens fransk lynblinklinse som er intakt.

Boligen (2) har reisverkskonstruksjon (stående plank) og saltak. Veggene er kledd med eternittplater, og taket er tekket med lappskifer. På husets langside mot vest har huset to tilbygg med pulttak. Vinduene er hovedsakelig 2 fags kryssspostvinduer. Vindusrammene er malt hvite. Huset har to piper. I kjelleren på bolighuset står et dieselapparat lagret.

Uthuset (3) har bindingsverkskonstruksjon og saltak. Veggene er kledd med stående, rødmalt panel, og taket er tekket med svart papp. Vindusrammene og vindskiene er malt hvite.

Naustet (5) har bindingsverkskonstruksjon og saltak. Veggene er kledd med stående panel på to av veggene og med eternitt takplater på de to andre veggene. Alle veggene er malt rød. Taket er tekket med lappskifer. Naustet har en dobbel skyvedør i gavlveggen mot sjøen.

Innenfor fredningsområdet er det foruten bygningene kulturminner som betong gangvei med rødmalte stangjernsrekkverk, gjerder, trapper og betongbelagt gårdstun.

Fyrstasjonen ble automatisert og avfolket i 1974.

Nærmere beskrivelse

For nærmere beskrivelse av Sula fyrstasjons historie vises det til vedlagte utdrag fra «Norges fyr» (Bjørkhaug og Poulsson - Oslo 1986), vedlegg 2.

Vurdering av kulturminnet. Begrunnelse for fredningsvedtaket

«Nasjonal verneplan for fyrstasjoner»s vurdering

I "Nasjonal verneplan for fyrstasjoner" er det gitt følgende vurdering av Sula fyrstasjon:

«Stasjonen har bolig, uthus, naust og landing og ligger i nær sammenheng med fiskeværet Sula. Anlegget har fyrhistorisk verdi og klar miljøskapende verdi i området.»

Det følger av lov om kulturminner § 15 at Riksantikvaren kan frede byggverk og anlegg eller deler av dem av kulturhistorisk eller arkitektonisk verdi. Videre kan Riksantikvaren i henhold til lov om kulturminner § 19 frede et område rundt et fredet kulturminne så langt det er nødvendig for å bevare virkningen av kulturminnet i miljøet.

På bakgrunn av vurderingen ovenfor finner Riksantikvaren at Sula fyrstasjon er et så verdifullt bygningsanlegg i både kulturhistorisk og arkitektonisk sammenheng at det oppfyller betingelsene for fredning etter bestemmelsen i § 15. Det er spesielt fyrstasjonens fyrhistoriske verdi Riksantikvaren legger vekt på når det gjelder fyrstasjonens verneverdi.

Riksantikvaren finner videre at det er hjemmel for å frede det avsatte området, henhold til bestemmelsen i § 19. Etter Riksantikvarens oppfatning er det nødvendig å frede det avsatte området for å oppnå hensikten med områdefredningen, nemlig å bevare virkningen av kulturminnene i miljøet.

Saksgang frem til fredningsvedtaket

Varsel om igangsettelse av fredningssak ble i samsvar med lov om kulturminner § 22.1 meddelt Kystverket 3. distrikt, Frøya kommune og Sør-Trøndelag fylkeskommune i brev av 6. september 1995. Samtidig ble meldingen kunngjort i Adresseavisa A/S, Arbeider-Avisa og Fosna-Folket. Det er kommet inn en (1) uttalelse til varselet fra Frøya kommune i brev av 9. oktober 1995. Varselet om igangsatt fredningssak ble behandlet i hovedutvalget for kultur. Hovedutvalgets innstilling ble så oversendt formannskapet i Frøya kommune. Hovedutvalget for

kultur på Frøya ser positivt på fredningen av Sula fyr. I formannskapet ble hovedutvalget for kulturs innstilling enstemmig vedtatt.

Det ble deretter utarbeidet fredningsforslag som ble sendt på høring til berørte parter i brev av 25. november 1999. Forslaget ble samtidig lagt ut til offentlig ettersyn i Frøya kommune, Sør-Trøndelag fylkeskommune samt kunngjort i Norsk lysingsblad, Adresseavisa A/S, Hitra-Sula lokalavis og Fosna-Folket. Det er kommet inn tre (3) uttalelser til fredningsforslaget:

1. Uttalelse fra Kystverket 3. distrikt i brev av 7. desember 1999
2. Uttalelse fra Sør-Trøndelag fylkeskommune i brev av 31. januar 2000
3. Uttalelse fra Fylkesmannen i Sør-Trøndelag i brev av 10. februar 2000

Kystverket 3. distrikt understreker i sitt brev at som eier av de fleste fredete fyrstasjonene vil dette medføre store økonomiske forpliktelser dersom de foreslåtte fyrstasjoner i distriktet skal holdes i den stand. Med det budsjett Kystverket har å utføre dette arbeid er det lite realistisk å klare denne oppgaven uten at det blir satt av midler til dette formål. I budsjettforslaget for 2000 er det lite som tyder på at vedlikehold av nedlagte fyrstasjoner er tatt hensyn til.

Kystverket 3. distrikt arbeider med å få avhende boligmassen på Sula fyrstasjon. Fyrtårnet med veirett utskilles fra denne plan. De forutsetter at en avhending ikke innvirker på Riksantikvarens forslag om fredning.

Sør-Trøndelag fylkeskommune har i hovedutvalget i divisjon næring, samferdsel og kultur den 18. januar 2000 behandlet fredning av fyrstasjoner i Sør-Trøndelag. Hovedutvalget fattet følgende vedtak:

- Sør-Trøndelag fylkeskommune er positiv til fredningen av de foreståtte ni fyrstasjonene/tåkeklokke.

- Fredningsbestemmelsenes punkt 4 bør endres slik at punktet ikke oppfordere til tilbakeføring, og viser til saksfremlegget for nærmere redegjørelse. Vi foreslår følgende ordlyd:" Tilbakeføring til opprinnelig eller tidligere utseende kan bare tillates i de tilfeller hvor det foreligger særskilte grunner, og under forutsetning av at tiltaket kan gjøres på dokumentert grunnlag og etter godkjennelse av forvaltningsmyndighet.

- Både med dagens eier- og bruksforhold og ved eventuelle eierskifter og bruksendringer vil forvaltningen av disse kulturminnene påføre fylkeskommunen en ikke ubetydelig arbeidsmengde/kostnad. Vi kan ikke se at høringsforslaget vedr. de ovennevnte ni fyrstasjoner inneholder tilstrekkelig vurderinger omkring dette.

Riksantikvaren setter pris på at Sør-Trøndelag fylkeskommune er positiv til fredning av fyrstasjonene i fylket. Når det gjelder Sør-Trøndelag fylkeskommunens ønske om å endre punkt 4 i fredningsbestemmelsene, finner ikke Riksantikvaren dette nødvendig. Tilbakeføring av de fredete kulturminnene må godkjennes av forvaltningsmyndigheten som gjennom fredningsbestemmelsen har kontroll/styringen over evt. tilbakeføring.

Vedrørende fylkeskommunes kostnader som følge av fredningene vil Riksantikvaren bemerke at det er eier som har det økonomiske ansvaret for vedlikeholdet av fredete anlegg. I Sør-Trøndelag er det Staten v/Kystdirektoratet som står som eier av 8 av de 9 fyrstasjonene som er foreslått fredet. Det er bare Rødberg tåkeklokke som er i privat eie (eies av Museet Kystens arv) og som kan søke om økonomisk støtte fra fylkeskommunen.

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag er positiv til fredningsforslagene. Videre opplyser Fylkesmannen at 3 av fyrstasjonene som er foreslått fredet ligger i områder som er fredet etter naturvernloven. Finnvær og Halten fyrstasjon ligger innenfor verneområdene i Froan i Frøya kommune. Halten fyrstasjon ligger i dyrelivsfredningsområdet og ikke i Froan naturreservat som anført i fredningsforslaget fra Riksantikvaren. Fylkesmannen ønsker at dette skal komme klart fram i fredningsdokumentet. Videre opplyser Fylkesmannen at Finnvær fyrstasjon er i relativt dårlig forfatning og trenger omfattende vedlikehold.

Riksantikvaren vil i fredningsvedtaket få inn de rette opplysningen om vern etter naturvernloven på de ulike fyrstasjonene.

Fredningsforslaget av 25. november 1999 ble i brev av 8. mars 2000 oversendt Frøya kommune for behandling i kommunestyret.

Riksantikvaren har mottatt brev av 22. mai 2000 fra Frøya kommune. Frøya kommune vedtok å godkjenne fredningsforslaget for Sula fyrstasjon i kommunestyremøte 13. mai 2000. På bakgrunn av kommunestyrets vedtak og ovenstående begrunnelse finner Riksantikvaren det riktig å fatte vedtak om fredning av Sula fyrstasjon.

Opplysninger om klageadgang og tinglysing

Riksantikvarens fredningsvedtak kan påklages til Miljøverndepartementet, jfr. Forvaltningslovens § 28. Eventuell klage skal stiles Miljøverndepartementet, men sendes Riksantikvaren. Klagefrist er 3 uker innen mottakelsen av fredningsvedtaket. Fredningsvedtaket vil bli tinglyst av Riksantikvaren i samsvar med lov om kulturminner § 22,5.

Vennlig hilsen

Nils Marstein
riksantikvar

Unni Grønn

Vedlegg: - Kart, datert 1. september 1999
- Kopi av utdrag fra «Norges fyr» (Bjørkhaug, Poulsson - Oslo 1986), vedlegg 2.

Gjenpart
m/vedlegg:
- Miljøverndepartementet
- Sør-Trøndelag fylkeskommune, Kulturetaten
- Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, Miljøvernavd.

Likelydende brev til:

Kystdirektoratet
P.b. 8158
0033 Oslo

Kystverket 3. distrikt
Ystenesgt. 41
6007 Ålesund

Frøya kommune
7260 Sistranda

Sør-Trøndelag fylkeskommune
Munkeg. 10
7004 Trondheim

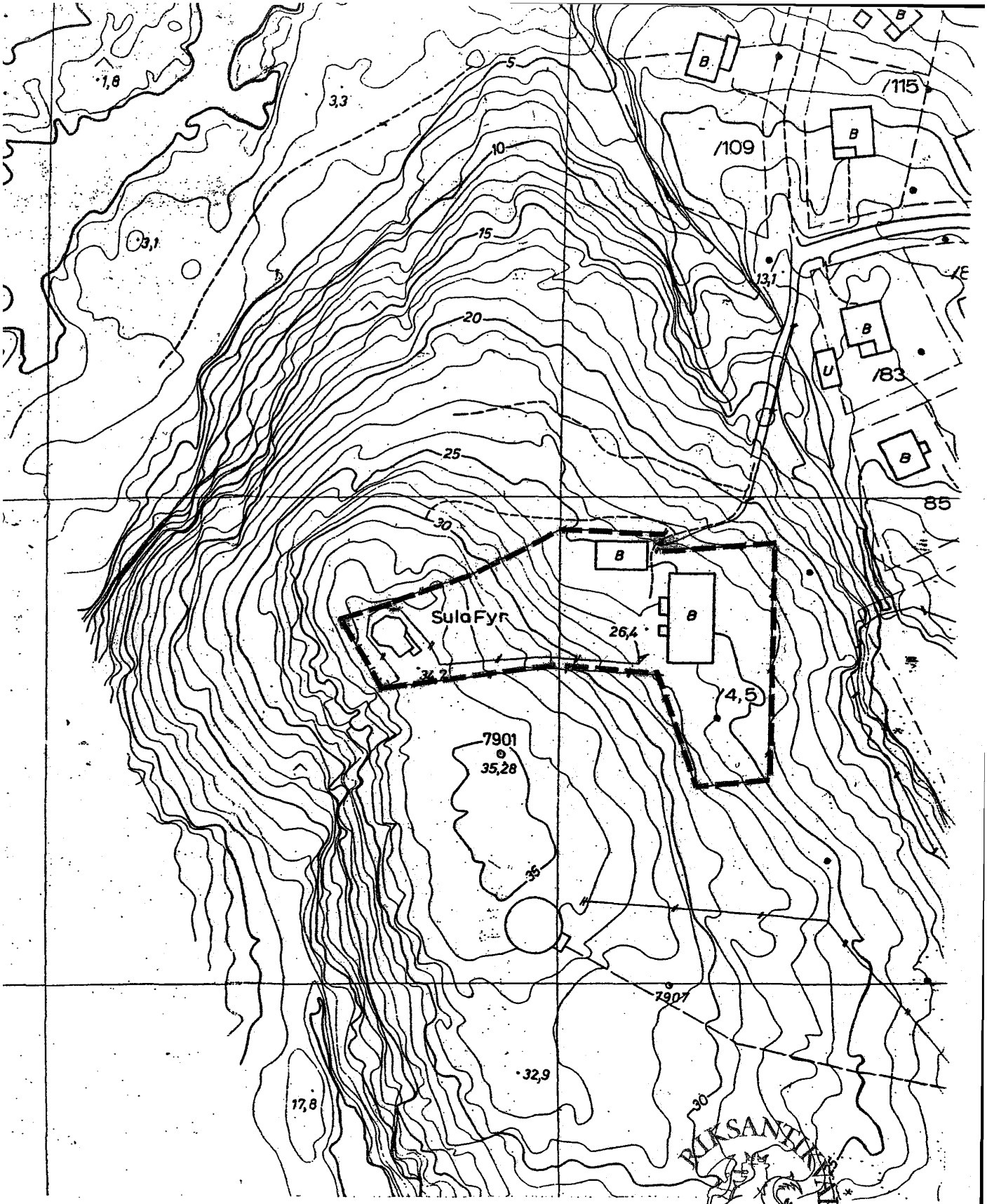

SULA FYRSTASJON - GNR. 64 BNR. 4 OG 5
(STATEN V/ KYSTDIREKTORATET) -FRØYA KOMMUNE

AVGRENSNING AV FREDNINGSOMR.

1. SEPTEMBER 1999, RIKSANTIKVAREN

MÅLESTOKK 1 :1000

Sula fyrstasjon

(Sulen)

BELIGGENHET:
På øya Store Sula, ved Sula fiskevær. 63 50,9 8 27,7.
G.nr. 64, b.nr. 4 og 5, Frøya kommune

OPPRETTET:
1909

FYRBYGNING:
Lavt hvitt murtårn, 13,0 m

LYSKARAKTER:
3 lynblink hvert 30. sek.
Rundtlysende hvitt

LYSSTYRKE:
3 378 000 cd (2. orden)

LYSETS HØYDE:
43,5 m over høyvann

LYSVIDDE:
18,0 n mil

BRENNETID:
21.7.—16.5.

ENDRET:
1974 automatisert og avfolket

I kraft av sin stilling som overlos fremholdt Løwenørn i 1790 «Nødvendigheten af at oprette en paa Øen Sulen beliggende Fyrindretning der tillike kunde tjene som et Dagmærke». Det ble undersøkt om øyas eiere brødrene Kock kunne påta seg å bygge et slikt tårn, som var tenkt å skulle holde en fyrgryte. Fyret skulle holdes tent fra 16. august til 15. april, mot en avgift av 4 skilling pr. lest av alle skip som seilte i Trondheims stift fra Bergen til Arkangelsk, Finnmark og «Nordlandene samt bemeldte Steder nordenfra til Bergen».

Den 29.6.1791 approberte Hans Majestet oppføringen av et tårn 12 alen høyt og 9 alen i diameter. Det ble sluttet en overenskomst med brødrene Kock om bygging av tårnet for en sum av 385 rdl., med 6 rdl. årlig for vedlikehold inntil fyret i sin tid kunne tennes og avgiften komme inn. Den 15.5.1793, da tårnet stod ferdig, ble det betalt ytterligere 114 rdl. «som Tårnets bygging hadde kostet dem mere». Anlegg av et fyrlys på tårnet ble det foreløpig ikke tatt noen bestemmelse om.

I 1802 ble det meldt at tårnet var «nedfaldt helt til Grunden paa tre Sider». Brødrene Kock ble beordret til å føre opp tårnet igjen i henhold til kontrakt om vedlikehold. Men dette gikk ikke brødrene Kock med på. De hevdet at under bygging ble det laget en fordypning på toppen til bruk for en fyrgryte. Da denne fyrgryten ikke ble montert, bevirket det en vannansamling som igjen frøs og sprengte tårnet. De mente derfor at reparasjonsutgiftene måtte bæres av staten, da det nå måtte bygges et helt nytt tårn i stein — og ikke som det tidligere tårnet — en ringmur av stein fylt med torv.

I 1804 ble det sendt ut anbud på bygging av det nye tårnet, og brødrene Kock fikk igjen budet for

Tegning etter kroki fra 1957 og tegning etter sjøkart (innfelt).

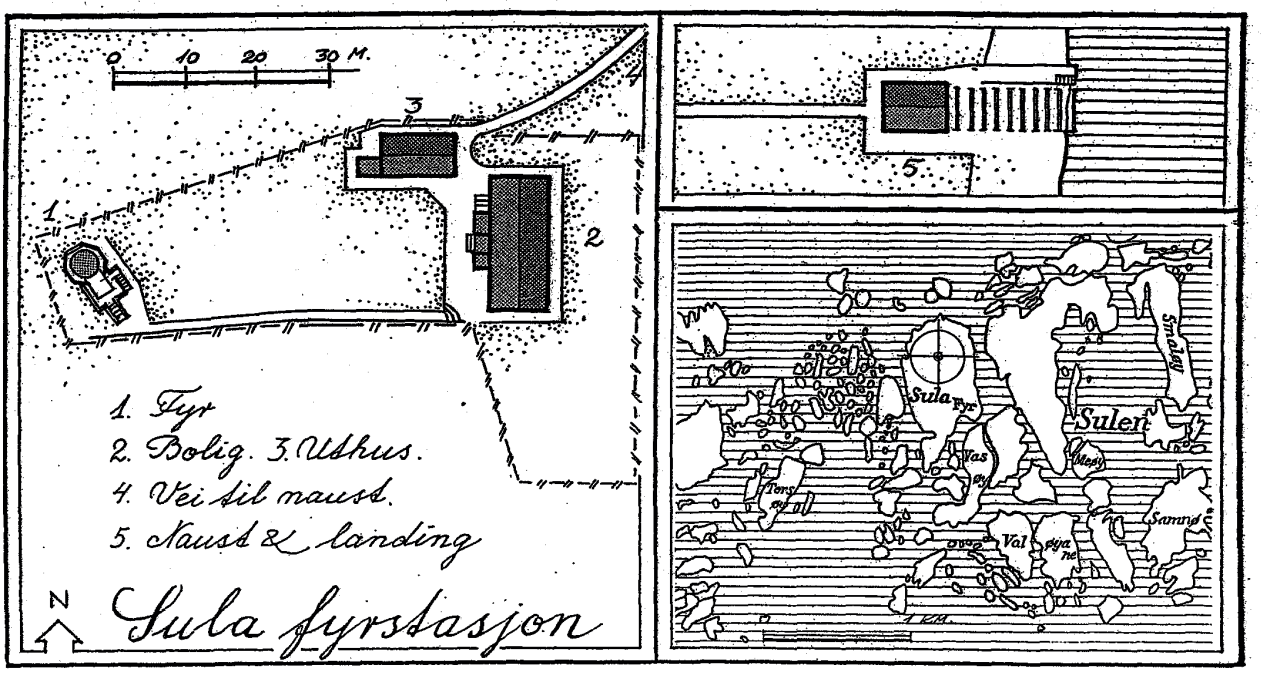

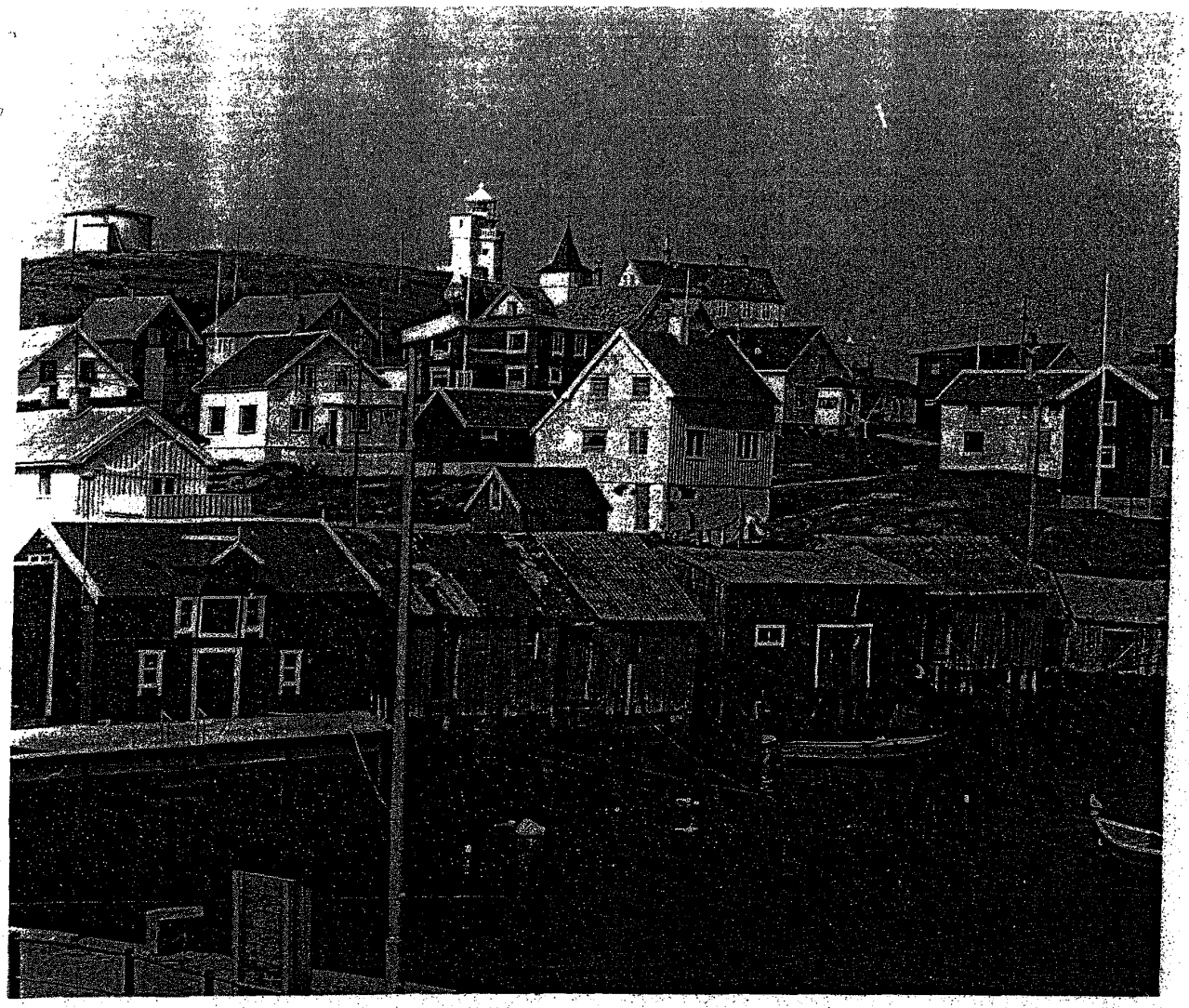

T.v.: *Fyrtårnet på Sula sett fra syd. Foto 1981.*

Over: *Sula fiskevær med Sula fyr i bakgrunnen. Foto 1981.*

Over budsjettet for 1908—09 ble det bevilget kr. 25 000,- som et første beløp av et overslag på kr. 95 000,-. På det høyeste punktet på Store Sula ble det satt opp et lavt murtårn og installert et 2. ordens lynblinkapparat i en sylindrisk tårnlykt. I boligen som ble bygd lenger nede i skråningen mot Sula havn, ble det for fyrvokteren innredet en leilighet på tre værelser og kjøkken i første etasje, og to loftsværelser. I samme bygning fikk også fyrbetjenten leilighet med to værelser og kjøkken i første foruten to loftsværelser. I tillegg fikk reserveassistenten et rom og et lite kjøkken i bygningen. Det ble videre satt opp et uthus med bl.a. vedbod, matbod og arbeidsrom. Båtnaustet var delt i to rom med opptrekksspill og landingsplatt med svingkran.

Fyret ble tent den 15. oktober 1909.

I 1958 ble fyrstasjonen elektrifisert med strøm fra nettet. I kjelleren på boligen ble det montert et dieselaggregat som reserve til nettstrømmen. Da fyrstasjonen nå var delvis automatisert, ble fyrbetjeningen redusert til fyrvokter med husstand.

I 1974 ble stasjonen automatisert og avfolket. De meteorologiske tjenester som fyrbetjeningen hadde utført, ble overtatt av en av stedets innbyggere.

Husene på Sula fyrstasjon står fremdeles (1987). Boligen har tidvis vært bortleid som overnattingssted for tilreisende.

695 rdl. Tårnet ble bygd på samme sted som det gamle. Det var 12½ alen høyt og hadde en diameter på 10½ og 8 alen ved henholdsvis foten og toppen. Tårnet hadde videre trapper og et arrangement for plassering av en senere mulig fyrgryte.

I de neste hundre årene syntes farvannet ved Sula å være glemt hva fyrinnretninger angikk. Det var så vidt nevnt i 1870-årene at Sula kunne være et alternativ for et kystfyr i stedet for Halten. Det måtte være hensynet til fisket som skulle berettige et fyranlegg her. Som kystfyr ville skipsfarten foretrekke et blinkfyr, mens fiskerne var best tjent med et skjermet fyr. Begge ville ha det høyt, slik at det også kunne egne seg som dagmerke.